

УДК 347.121.2

Олена Вікторівна ПІХУРЕЦЬ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7512-951X>

УЧАСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Фактично можна констатувати, що сьогодні для існування ефективної охорони та захисту права інтелектуальної власності, також для здійснення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у цій сфері створено відповідне правове підґрунтя. Але, на превеликий жаль, в Україні існують певні проблеми відносно практичної реалізації механізму запобігання та припинення порушень права в цій галузі. Про, що свідчить судова та юридична практика застосування законодавства. Так, не дивлячись на постійно зростаючий обсяг кримінальних справ, які порушуються щодо прав на об'єкти інтелектуальної власності, кількість справ, які доходять до суду залишається невеликою, а число осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, взагалі одиниці. Приблизно 70 % правопорушники, отримали покарання у вигляді виправних робіт або з відстроченням виконання вироку (тобто умовно), в 27 % випадків засуджені сплатили штрафи приблизно до 10000 тисяч гривень. Такі судові вирoki навряд чи зупинять злочинність у цій галузі. Порушники заплативши незначний штраф, або взагалі відбувшись умовним покаранням не припинять свою діяльність. Оскільки незаконне використання та поширення результатів інтелектуальної діяльності дозволяє отримувати колосальні прибутки. Особливо велика кількість порушень спостерігається у сфері охорони комп'ютерного забезпечення, баз даних, аудіовізуальної продукції.

Майже дві третини всіх авторських творів, що є доступними в мережі Інтернет, розміщено з порушенням авторських права. Так, українським користувачам доступні близько 400 піратських ресурсів з можливістю перегляду телеканалів. За даними експертів, більше 40 % абонентів інтернет-провайдерів – близько 5 млн – мають доступ до піратських телетрансляцій, що надаються тими ж провайдерами, а серед 5 млн. абонентів супутникового телебачення більше 2,5 млн – це абоненти «кардшарингу» (cardsharing англ.: card (картка) і share (загальний доступ)). За суттю це використання офіційно придбаної карти доступу до супутникового телебачення необмеженою кількістю абонентів. За такого масштабу піратства в Україні розвиток вітчизняного медіа-ринку неможливий, а подальше поширення цих негативних явищ може призвести до занепаду галузі. Загалом, невирішені численні і інші проблеми в галузі права інтелектуальної власності є одним з найголовніших чинників, які призводять до зниження рівня винахідництва та має істотні наслідки для суспільства в цілому, сповільнюючи його соціальний, науково-технічний і економічний розвиток.

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, втрати української економіки від піратства та інших порушень у сфері права інтелектуальної власності складають приблизно 1 млрд. євро щороку. Що є інтегральним показником, адже процес вироблення та поширення підробок – це і несплата податків, і нелегальне працевлаштування, нехтування нормами охорони праці та технологічними умовами виробництва. Як наслідок, недофінансування бюджету, втрата працездатності працівниками та підвищення ризиків серед покупців і споживачів такого товару. За словами представників Українського альянсу по боротьбі з підробками і піратством, часто швидкі гроші, зароблені за допомогою підробок і неліцензійної продукції, спрямовуються на фінансування організованої злочинності.

Практика засвідчує, що майже вся сувенірна продукція з фотографіями всесвітньовідомих людей, що продається в Україні, виготовлена без дотримання авторських прав. Недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності перешкоджає винахідникам та творцям отримувати достатню економічну вигоду від результатів власної інтелектуальної, творчої діяльності. Катастрофічне зростання останнім часом обсягів торгівлі контрафактом ставить під

загрозу життя, здоров'я споживачів та їх безпеку, а також підриває економічний розвиток держави. Всім відомо, якої шкоди можуть завдати підроблені харчові продукти, дитячі іграшки, запчастини до транспортних засобів, ліки, тощо. Підробки – це проблема національної безпеки, а в глобальному масштабі – безпеки людства в цілому [1]. Хоча діяльність у сфері протидії порушенням у сфері права інтелектуальної власності відповідними органами здійснюється, але результати її незначні.

Україна була й залишається могутньою інтелектуальною державою. Її інтелектуальний рівень обумовлює досить високий науково-технічний рівень виробництва й інших галузей соціально-суспільної діяльності. По ряду показників Україна займає провідні місця в науці – математиці, інформатиці, фізиці, та інших галузях. Проте склалася парадоксальна ситуація: високий рівень наукового (інтелектуального) потенціалу України (30 місце відповідно до рейтингу за 2016 рік за кількістю патентів (World Intellectual Property Indicators)) аж ніяк не впливає на загальний темп економічного розвитку (відповідно до Global Competitiveness Index – рейтинг глобальної конкурентоспроможності за 2016 рік займає 85 місце серед 138 країн), співіснує з надвитратами і малоефективним виробництвом. Відчувається дефіцит у використанні (впровадженні) власних новітніх технологій не тільки в виробництві, а і в освіті, науці, медицині, сільському господарстві тощо. Україна використовує свій інтелектуальний потенціал досить неефективно. За даними рейтингу, що визначає рівень зацікавленості в інноваціях і впровадженні нових рішень (The Global Innovation Index 2016) у 2016 р. серед 128 країн Україна займає 56 місце, та 114 місце у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Україна продовжує залишатися серед найбільш відсталих у технологічному розвитку країн, це при наявності високого рівня науково-технічного потенціалу. Але для того, щоб зайняти достойне місце у світі в цих та інших галузях Україна має йти шляхом активного використання нових знань та їх матеріалізованих інтелектуальних результатів.

Вищезазначене негативно впливає і на стан захисту прав у цій галузі. Також відсутність ефективного захисту обумовлено і такими чинниками, як: корупцією в державних органах влади, наявністю бюрократії, неефективною владою, нестабільністю у політиці, недосконалим законодавством в сфері права інтелектуальної власності, суперечливою законодавчою базою, яка створює можливості для подвійного трактування юридичних норм, тощо. Серед головних причин недостатнього рівня захисту слід зазначити «відсутність у держави коштів на патентування та здійснення реєстраційних процедур за кордоном» (54,8 %), «низький рівень правової культури в країні» (46,6 %), «відсутність належних знань та інформації щодо захисту інтелектуальної власності» (45,2 %) [2, с.32–33], доступність піратських комп'ютерних технологій, тощо.

Отже, ситуація з захистом права інтелектуальної власності є однією з найгірших у світі, адже Україна з кожним роком втрачає свої позиції у даних рейтингах. На жаль, в Україні не існує достатнього рівня захисту прав інтелектуальної власності. Разом з тим, для посилення системи захисту права інтелектуальної власності необхідно проводити активну роз'яснювальну роботу, зокрема соціальну рекламу, тематичні радіо- та телепередачі; підготовку та розповсюдження популярних видань, направлених на забезпечення широкого доступу громадськості до інформації, пов'язаної з набуттям прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Потрібно продовжити роботу в напрямку вдосконалення нормативно-правової бази у сфері інтелектуальної власності з урахуванням розвитку інновацій. Слід також продовжити роботу з підготовки спеціалістів з питань права інтелектуальної власності, поширення знань, формування в суспільстві високого рівня культури й освіти у сфері права інтелектуальної власності.

Список бібліографічних посилань

1. Можаровська Н. Адміністративно-правові аспекти набуття права на торговельні марки, їх охорони та захисту в Україні. *Право України*. 2010. № 2. С. 143–149.
2. Греков І. П. Захист інтелектуальної власності як основа конкурентоздатності національної економіки // Управління правами інтелектуальної власності : матеріали наук.-практ. конф., 21 квіт. 2011 р. Суми : СумДУ, 2011. С. 31–33.

Одержано 29.10.2017